श्रीगणेशायनमः ॥ द्वितीयेतुदशाध्यायैःश्रीभागवतमादितः उद्देशलक्षणोक्तिभ्यांसंक्षेपेणोपवर्ण्यते ॥१॥ तत्रतुप्रथमेऽध्यायेकीर्तनश्रवणादिभिः स्थविष्ठेभगवद्रूपेमनसोधारणोच्यते ॥ २ ॥ यन्नामकीर्तनंदानतपोयोगादिसत्फलं तंनित्यंपरमानंदंहरिंनरनमःस्मर ॥ ३ ॥ अथद्वितीयस्कंधव्याख्या उक्तःपूर्वमुपोद्घातःसप्रसंगःशुकागमः राज्ञापृष्टंनृणांकृत्यमथाहशुकसन्मुनिः ॥४॥ राज्ञःप्रश्नमभिनंदति वरीयानिति तेत्वयापुंसांश्रोतव्यादिषुमध्येयःपरःश्रेष्ठःगोचरःप्रश्नःकृतएषःवरीयान् यतोलोकहितमेतत् मोक्षहेतुत्वात् आत्मविदांमुक्तानांचसंमतोयतः ॥ १ ॥ तत्रतावत्स्वाभाविककियाणामनर्थहेतुत्वंवदन्ब्रूहियद्वाविपर्ययमित्यस्योत्तरमाह श्रोतव्यादीनीतित्रिभिः गृहेषुसक्तानामतएवगृहमेधिनांतद्व्रतपंचसूनापराणाम् मेधेतिहिंसार्थः ॥ २ ॥ तैश्चवृथैवायुर्व्ययोभवतीत्याह नक्तंरात्रौयद्वयःआयुः तन्निद्रयाव्यवायेनरत्यावाह्रियते दिवाअन्हियद्वयः तत्अर्थेहया

नमोभगवतेवासुदेवाय श्रीशुकउवाच वरीयानेषतेप्रश्नःकृतोलोकहितंनृप॥ आत्मवित्संमतःपुंसांश्रोतव्यादिषुयःपरः॥१॥ श्रोतव्यादीनिराजेंद्रनृणांसंतिसहस्रशः॥ अपश्यतामात्मतत्त्वंगृहेषुगृहमेधिनाम्॥२॥ निद्रयाह्रियतेनक्तंव्यवायेनचवावयः॥ दिवाचार्थेहयाराजन्कुटुंबभरणेनवा॥ ३॥ देहापत्यकलत्रादिष्वात्मसैन्येष्वसत्स्वपि ॥ तेषांप्रमत्तोनिधनंपश्यन्नपिनपश्यति॥ ४॥ तस्माद्भारतसर्वात्माभगवान्हरिरीश्वरः॥ श्रोतव्यःकीर्तितव्यश्चस्मर्तव्यश्चेच्छताभयम्॥ ५॥ एतावान्सांख्ययोगाभ्यांस्वधर्मपरिनिष्ठया॥ जन्मलाभःपरःपुंसामंतेनारायणस्मृतिः॥६॥ प्रायेणमुनयोराजन्निवृत्ताविधिषेधतः॥ नैर्गुण्यस्थारमंतेस्मगुणानुकथनेहरेः॥७॥

अर्थार्थमुद्यमेन सिद्धेऽर्थेकुटुंबपोषणेनवा चकारावनुक्तसमुच्चयार्थौ ॥३॥ननुनश्वरकुटुंबाद्यर्थंकथमायुर्व्ययंकुर्यात्तत्राह देहादिषुआत्मनःसैन्येषुपरिकरेषु असत्सुमिथ्याभूतेष्वपि प्रमत्तःप्रसक्तः तेषांपित्रादिदृष्टांतेननाशंपश्यन्नपिनानुसंधत्ते ॥४॥ एवंविपर्ययप्रश्नोत्तरमुक्त्वा श्रोतव्यादिप्रश्नस्योत्तरमाह तस्मादिति हेभारतभरतवंश्य सर्वात्मेतिप्रेष्ठत्वमाह भगवानितिसौंदर्यम् ईश्वरइत्यावश्यकत्वम् हरिरितिबंधहारित्वम् अभयंमोक्षमिच्छता ॥५॥ अतःपरमन्यच्छ्रेयोनास्तीत्याह एतावानेवजन्मनोलाभःफलम् तमाह नारायणस्मृतिरिति सांख्यादिभिःसाध्यइतितेषांस्वातंत्र्येणलाभत्वंवारयति सांख्यमात्मानात्मविवेकः योगोऽष्टांगः अंतेतुस्मृतिःपरोलाभः नतन्महिमावक्तुंशक्यइत्यर्थः ॥ ६ ॥ तत्रसदाचारंप्रमाणयति प्रायेणेति विधिषेधतः विधिनिषेधाभ्यां निवृत्ताः नैर्गुण्येब्रह्मणिस्थिताअपिस्मप्रसिद्धम् ॥ ७ ॥